

Перегончук Наталія Василівна,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри
психології та соціальної роботи Вінницького
державного педагогічного університету
ім. Михайла Коцюбинського

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Анотація. У статті розглянуто психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх психологів у сучасному трансформаційному суспільстві. Визначено психологічні чинники формування професійної компетентності майбутніх психологів у сучасному освітньому просторі. Виокремлено дві групи чинників формування професійної компетентності майбутніх психологів: зовнішні (не залежать від майбутнього психолога: професійна освіта, практика, очікування) та внутрішні (внутрішня професійна активність, активність професійної самореалізації, суб'єктність, здібності, інтереси, професійна ідентичність, мотиви тощо). Охарактеризовано роль психологічних чинників у формуванні професійної компетентності майбутніх психологів.

Ключові слова: професійна компетентність, психологічні чинники, внутрішня активність, активність професійної самореалізації, мотиви професійної діяльності, професійна ідентичність, майбутні психологи.

Перегончук Наталия Васи́лиевна

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПСИХОЛОГОВ

Аннотация. В статье рассмотрены психологические особенности формирования профессиональной компетентности будущих психологов в современном трансформационном обществе. Определены факторы формирования профессиональной компетентности будущих психологов в современном образовательном пространстве. Выделены две группы факторов формирования профессиональной компетентности будущих психологов: внешние (не зависящие от будущего психолога: профессиональное образование, практика, ожидания) и внутренние (внутренняя профессиональная активность, активность профессиональной самореализации, субъектность, способности, интересы, профессиональная идентичность, мотивы и т.д.). Охарактеризована роль психологических факторов в формировании профессиональной компетентности будущих психологов.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, факторы, внутренняя активность, активность профессиональной самореализации,

мотивы профессиональной деятельности, профессиональная идентичность, будущие психологи.

Nataliya Perehonchuk

PSYCHOLOGICAL FACTORS OF FORMATION COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS

Abstract. *This article deals with psychological features of the professional competence foundation of the future psychologists in the modern transforming world. It was determined psychological factors of the professional competence foundation of the future psychologists in the modern educational space. It was distinguished two groups of factors of the professional competence foundation of the future psychologists: external (not depending on future psychologists: vocational education, practice, expectations) and internal (internal professional activity, professional self-realization activity, subjectivity, abilities, interests, professional identity, motives etc.) and described the role of psychological factors in the professional competence foundation of the future psychologists.*

Key words: *professional competence, psychological factors, internal activity, professional self-realization activity, professional identity, future psychologists.*

Постановка проблеми

У новій соціально-економічній ситуації, яка характеризується спробами подолання кризових явищ в економіці, завдання підготовки фахівців для основних сфер суспільної діяльності набула особливої актуальності.

В умовах динамічного розвитку сучасного суспільства, модернізації системи освіти, значною мірою змінюються вимоги і до професійної підготовки майбутнього психолога. Соціальні зміни передбачають розширення і розвиток певного виду професійно-психологічних знань, умінь і навичок майбутнього психолога, які можна об'єднати категорією «професійна компетентність».

Актуальність проблеми дослідження. Формування професійної компетентності — це динамічний процес, який передбачає формування професійної спрямованості і професійно важливих якостей, розвиток професійно значущих психофізіологічних властивостей, пошук оптимальних способів якісного і творчого виконання професійно значущих видів діяльності відповідно до індивідуально-психологічних особливостей особистості. Цей процес реалізується через розв'язання суперечностей між актуальним рівнем розвитку перерахованих аспектів професійної діяльності, соціальною ситуацією і провідною діяльністю особистості.

На процес формування професійної компетентності майбутнього психолога впливають різні фактори, які можуть не залежати від майбутнього психолога, пов'язаних з об'єктивними умовами середовища, в якому знаходиться фахівець, і внутрішніх факторів, що залежать від майбутнього фахівця і відображають його суб'єктивний потенціал.

З погляду психології особливий інтерес представляють психологічні

детермінанти, які опосередковано або безпосередньо впливають на процес формування професійної компетентності та самореалізацію майбутнього психолога.

Аналіз основних досліджень та публікацій

Теоретичний аналіз проблеми показує, що останнім часом зріс інтерес дослідників до глибинних детермінант, що обумовлюють процес розвитку професійної компетентності психолога, зокрема, до рушіїв і механізмів цього процесу, згідно з А. Марковою⁹, Е. Зеєр⁴ та ін. Внесок у розуміння сутності професійної компетентності внесли праці К. Абульхановой-Славської¹, Е. Климова⁶.

Водночас проведений аналіз показав, що нині практично немає праць, які досліджують психологічні детермінанти змісту та специфіку формування професійної компетентності майбутніх психологів в умовах модернізації та трансформації освіти.

Саме тому метою нашого дослідження є вивчення психологічних чинників ефективного формування професійної компетентності майбутніх психологів. Поставлена мета реалізовувалася в розв'язанні таких завдань:

1. На основі теоретичного аналізу визначити психологічні чинники формування професійної компетентності майбутніх психологів.

2. Розкрити й охарактеризувати зовнішні та внутрішні чинники формування професійної компетентності майбутнього психолога в сучасному трансформаційному суспільстві.

Мета статті — визначити роль внутрішніх чинників у формуванні професійної компетентності майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу

Сучасна освіта вимагає перегляду умов і змісту підготовки кваліфікованих фахівців у галузі психології. Освоєння професії у вищому навчальному закладі здійснюється в процесі спеціально організованої навчальної діяльності студентів. Її метою є надання студенту необхідного обсягу загальнонаукових, гуманітарних і спеціальних знань, умінь, формування і розвиток у них відповідних особистісних якостей і здібностей, залучення до основ професійної етики.

Професійна компетентність знаходиться в тісному взаємозв'язку з кожним із компонентів діяльності майбутнього психолога, обумовлюючи саморозвиток і реалізацію в професійній діяльності. Навчально-професійна діяльність, у свою чергу, впливає на формування компетентності, оскільки

⁹ Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. — М.: Междунар. гуманитарный фонд «Знание», 1996. — 312 с.

⁴ Зеер Э. Ф. Психология профессий: учеб. пособие для студ. вузов / Э. Ф. Зеер. — М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. — 336 с.

¹ Абульханова-Славская К. А. Стратегии жизни / К. А. Абульханова-Славская. — М., 1991. — 280 с.

⁶ Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. — М. – Воронеж, 1996. — 263 с.

цінність та її суб'єктивна значущість дають можливість актуалізувати потребу в самовдосконаленні та саморозвитку.

Професійна компетентність має цілісний характер і є продуктом професійної підготовки в цілому, охоплюючи при цьому різні сфери: сферу діяльності, соціальну сферу, сферу особистості та її самосвідомість. Формування професійної компетентності майбутніх психологів передбачає їхню підготовку до самостійного виконання професійної діяльності, ставлення до конкретного об'єкта і предмета праці, а також соціально-психологічну підготовку.

І. Зимня⁵ пропонує загальне значення поняття «компетентність». На її думку, «компетентність – це специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі і включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також відповідальність за свої дії».

Натомість, на думку В. Болотова, В. Серікова, «природа професійної компетентності полягає в тому, що вона, будучи продуктом навчання, не прямо витікає з нього, а є скоріше наслідком саморозвитку майбутнього фахівця, не стільки технологічним компонентом, скільки результатом особистісного зростання, наслідком самоорганізації й узагальнення діяльнісного й особистісного досвіду. Компетентність – це спосіб існування знань, умінь, навичок, грамотність та освіченість, що сприяє особистісній самореалізації, знаходження майбутніх спеціалістів свого місця в світі, внаслідок чого освіта стає високомотивованою і особистісно зорієнтованою і забезпечує максимальний запит особистісного потенціалу, визнання особистості довколишніми й усвідомлення її самої власної значущості»².

Говорячи про впливи на процес формування професійної компетентності майбутнього психолога, зазвичай виділяють групу зовнішніх і внутрішніх чинників¹³. До групи зовнішніх факторів належать умови, в яких здійснюється професійна діяльність майбутнього психолога.

Соціальні умови можуть прискорювати або сповільнювати процес формування професійної компетентності і як наслідок — професійний розвиток особистості майбутнього психолога¹⁰.

На думку Л. Мітіної, як чинник, що впливає на формування професійної компетентності, слід розглядати професійну освіту¹².

⁵ Зимня И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. — М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. — 42 с.

² Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. — 2003. — № 10. — С. 51–55.

¹³ Міляєва В. Р. Формування фахової компетентності державних службовців у системі підвищення кваліфікації: монографія / В. Р. Міляєва. — Дрогобич : РВВ Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка, 2011. — 298 с.

¹⁰ Мартынова А. В. Факторы, влияющие на формирование профессионального самосознания будущего учителя начальной школы / А. В. Мартынова // Современные проблемы науки и образования. — 2015. — № 5. — С. 132–137.

¹² Митина Л. М. Психология развития конкурентноспособной личности / Л. М. Митина. — Воронеж : МОДЭК, 2002. — 400 с.

У процесі формування професійної компетентності майбутнього психолога особливе значення має і психологічна практика, оскільки вона дає змогу студентам апробувати отриманий під час теоретичного навчання суб'єктивний досвід саморегулювання в процесі взаємодії в реальній професійній діяльності; співвіднести свої можливості і здібності з вимогами, що висовуються до майбутнього психолога в цьому аспекті й усвідомити свої особистісні проблеми¹⁰.

Як один із факторів, що утрудняє процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців виділяють страх почати професійну діяльність, що виражається в сумнівах щодо своєї професійної компетентності, а також здібностей, умінь, знань. Наявність у студентів занадто великих професійних очікувань стосовно власних досягнень або заробітної плати. Труднощі в ухваленні ідеї поступовості зростання професіоналізму і добробуту у деяких людей викликає кризу, який іноді називають кризою професійних експектацій. Основна причина її виникнення – розбіжність реальної професійної діяльності зі сформованими уявленнями і очікуваннями.

На формування певних уявлень і очікувань впливає ставлення до цієї професії в суспільстві. Тому одним із зовнішніх чинників може виступати престижність професії в суспільстві.

На думку Л. Мітіної, на процес формування переконаності в особистісній та професійній компетентності впливають дві групи чинників. До першої, зовнішньої, відносяться очікування й оціночні судження представників безпосереднього соціального оточення майбутнього психолога – інтеріорізованих індивідом у процесі соціальної взаємодії і спілкування. До другої, внутрішньої – мотиваційно-ціннісні орієнтації майбутнього психолога й очікування від самого себе як професіонала, що впливають з його майбутньої професійної діяльності¹².

Спираючись на це положення Л. Мітіної, очікування і оціночні судження з боку безпосереднього соціального оточення можна розглядати як зовнішній чинник, що впливає на формування професійної компетентності, мотиваційно-ціннісні орієнтації та очікування від самого себе як майбутнього професіонала – як внутрішнього чинника¹².

Дослідниця визначає внутрішньоособистісні суперечності як суб'єктивно пережита неузгодженість тих чи інших тенденцій у самосвідомості особистості, а основним засобом подолання цього вважає внутрішню активність особистості в напрямку професійної самореалізації¹². Грунтуючись на цьому положенні, вона розглядає внутрішню активність як внутрішній чинник, що впливає на формування професійної компетентності майбутніх психологів, їхню самореалізацію в професії, так і в напрямку самопізнання себе в майбутній професійній діяльності.

В. Ямницький виділяє такі психологічні механізми формування професійної компетентності: усвідомлюваність активності (рефлексія), можливість реалізації в

¹⁰ Мартынова А. В. Факторы, влияющие на формирование профессионального самосознания будущего учителя начальной школы / А. В. Мартынова // Современные проблемы науки и образования. — 2015. — № 5. — С. 132–137.

¹² Митина Л. М. Психология развития конкурентноспособной личности / Л. М. Митина. — Воронеж : МОДЭК, 2002. — 400 с.

приспосувальному (адаптація) або креативному (творчість, пізнання) напрямом, спрямованість на самопізнання та саморозвиток¹⁵. У своїй концепції автор наголошує, що дія вказаних психологічних механізмів обумовлюється професійною активністю суб'єкта, під якою розуміється особливий, інтегральний вид активності особистості, який складається з адаптивного, продуктивного, суб'єктного та пізнавального типів активності й характеризується цілісністю виявлення на предметному, когнітивному, соціальному й духовному рівнях прояву. З таких позицій професійна активність розглядається як закономірність у розвитку професійної компетентності, на основі якої здійснюється взаємозв'язок між процесами адаптації й творчості на рівні самореалізації (саморозвитку, самоактуалізації) як кінцевої мети професійної самореалізації¹⁵.

До групи внутрішніх факторів вчені¹⁰ відносять психологічні особливості: мотиви, захоплення, інтереси, які займають провідне місце в структурі особистості, пронизуючи спрямованість, характер, емоції, здібності, психічні процеси та ін.

Спільною думкою для вчених є та, що професіоналізм майбутнього психолога потребує цілеспрямованого формування професійної ідентичності як психологічного феномену, який інтегрує професійні знання, розуміння професійних дій та усвідомлення власної приналежності до певної професійної діяльності та групи фахівців^{7; 11}.

Проблема формування професійної ідентичності як умова набуття професійної компетентності майбутнім психологом є надзвичайно актуальною, оскільки її сформованість забезпечує професійну придатність фахівця, можливість особистісного та професійного зростання, а також в подальшому виступає основою ефективності професійної діяльності й конкурентоспроможності майбутнього психолога.

У працях вітчизняних дослідників^{7; 11} професійна ідентичність пояснюється як динамічне й системне явище із ціннісно-професійним значенням. На їх погляд, визначити рівень сформованості професійної ідентичності особистості можливо за умови врахування професійної самооцінки, самовизначення, рівня домагань і рівня розвитку інтелектуальних здібностей особистості та задоволення власною особистістю в цілому.

На переконання Г. Ложкіна, професійна ідентичність психолога є провідним критерієм фаховості майбутнього спеціаліста-професіонала, який

¹⁵ Ямницький В. М. Психологічні чинники розвитку життєтворчої активності особистості в дорослому віці : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра психол. наук : 19.00.07 / В. М. Ямницький. — К. : Б.в., 2005. — 40 с.

¹⁰ Мартынова А. В. Факторы, влияющие на формирование профессионального самосознания будущего учителя начальной школы / А. В. Мартынова // Современные проблемы науки и образования. — 2015. — № 5. — С. 132–137.

⁷ Ложкін Г. Професійна ідентичність в контексті маргінальної поведінки суб'єкта / Г. Ложкін, Н. Волянук // Соціальна психологія. — 2008. — № 3. — С. 125–131.

¹¹ Марусинець М. Прикладні аспекти дослідження професійної ідентичності особистості / М. Марусинець // Соціальна психологія. — 2005. — № 3. — С. 173–178.

здатен перетворювати власний психологічний потенціал у ефективність професійної діяльності⁷.

Суб'єктність майбутнього психолога – це активність у напрямку зміни себе (внутрішніх факторів: усунення внутрішнього дисбалансу, зростання психологічного потенціалу, переосмислення індивідуального досвіду) та зовнішнього світу. Суб'єктність майбутнього психолога пов'язана з її спроможністю перетворювати власне життя, змінювати його у напрямку досягнення успіху та повноти буття. Вона може проявлятися як ситуативно, так і набувати сталої форми суб'єктновчинкової активності — суб'єктогенезу. Суб'єктогенез є процесом переходу психологічних потенціалів особистості у динамічний активний стан. Його механізмом є актуалізація потреби в автентичності, наявності смислу життя, самореалізації і життєтворчості. Це зумовлює виникнення вчинкової мотивації і оптимізує суб'єктну активність. Джерелом формування професійної ідентичності особистості майбутнього психолога можна назвати професійну освіту, яка створює умови для навчання особистості з орієнтацією на професійну діяльність. А процес формування ідентичності є активною діяльністю пізнавальної системи особистості, яка забезпечує можливість оцінювання себе з погляду іншого, порівняння інших з собою, оцінювання їхніх суджень про себе, сприйняття себе у порівнянні з довколишніми тощо. За таких умов відчуття становлення професійної ідентичності перетворюється у факт свідомості особистості майбутнього фахівця, створюючи базис внутрішньої єдності особистості, а саме єдність бажаного і реального професійного «Я-образу»^{7; 8; 11}.

Згідно з дослідженнями П. Лушина⁸, процес формування професійної ідентичності – це міжсистемний перехід до нових можливостей нової ідентичності. Цей процес має місце під час переживання людиною кризового досвіду і несе в собі як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, це пов'язано з утратою минулого контексту життєдіяльності, стабільності, виникненням ситуації повного хаосу і невизначеності умов для подальшого життя. А з іншого боку, це породжує якісно нові, необмежені можливості, які дають змогу перейти на суттєво новий рівень функціонування, відкрити в собі раніше невідомий потенціал.

Професійна «Я-концепція» майбутніх психологів є складною динамічною системою уявлень студента про себе як особистість і як суб'єкта професійної діяльності, важливим чинником детермінації професійної діяльності майбутніх фахівців, який зумовлює їхню здатність реально будувати своє життя, бачити перспективи професійної діяльності, свої приховані можливості, чітко визначати півень професійних знань та навичок.

⁷ Ложкін Г. Професійна ідентичність в контексті маргінальної поведінки суб'єкта / Г. Ложкін, Н. Волянук // Соціальна психологія. — 2008. — № 3. — С. 125–131.

⁸ Лушин П. В. Психология личностного изменения : монография / П. В. Лушин. — Кировоград : Имекс ЛТД, 2002. — 360 с.

¹¹ Марусинець М. Прикладні аспекти дослідження професійної ідентичності особистості / М. Марусинець // Соціальна психологія. — 2005. — № 3. — С. 173–178.

До внутрішніх факторів, що безпосередньо впливають на процес, формування професійної компетентності також відносять самосвідомість, системне і творче мислення, мотиваційну сферу особистості. Знання і розуміння себе, можливість розкрити в собі особистісний потенціал сприяє формуванню професійної компетентності майбутнього психолога.

Професійна мотивація тут виступає як дія конкретних спонукань, які зумовлюють вибір професії і тривале виконання обов'язків, пов'язаних з професією. Вона впливає на професійне самовизначення, на задоволеність людини своєю працею.

Дослідник С. Дичківський, зокрема, зазначає, що діяльність студента у процесі навчання може бути активною лише тоді, коли у змісті навчання він побачить переконливу для нього мету, пов'язану з подальшою професійною діяльністю³.

Професійна мотивація майбутніх психологів відбувається під час навчальної діяльності, вона є неперервним процесом, на який постійно впливають об'єктивні та суб'єктивні чинники. Саме визначення майбутнім фахівцем мотивів щодо здобуття обраної спеціальності та перспектив самореалізації як фахівця сприяє активізації навчальної діяльності. Усвідомлення майбутніми психологами своїх власних потреб мотивує їх на самовдосконалення і професійний саморозвиток¹⁴.

Майбутнім психологам з високим рівнем внутрішньої мотивації притаманна впевненість в успішному результаті, наполегливість у досягненні поставленої мети, активний пошук шляхів розвитку своїх професійно важливих якостей, отримання задоволення від процесу власного професійного розвитку й оволодіння необхідними професійними знаннями, вміннями та навичками. Пізнавальні інтереси майбутніх психологів концентруються навколо їхньої потреби зрозуміти особливості професійної діяльності, осмислити власний життєвий досвід, навчитися використовувати здобуті знання у своїй професійній діяльності. Студентський вік характеризується зростанням власного «Я», періодом саморозвитку, формуванням і розвитком професійної свідомості. Професійна самосвідомість фіксує результат розвитку професійної компетентності, виступає регулятором професійної діяльності. Професійна самосвідомість і самооцінка сприяють формуванню у майбутніх психологів таких почуттів, як впевненість та оптимізм, що, у свою чергу, активізують їхню навчальну діяльність, сприяють бажанню здобувати професійні знання, розвивати свої професійно-важливі якості та здібності. Професійна

³ Дичківський С. І. Неперервна гуманітарна освіта – новий етап педагогічного мислення / С. І. Дичківський // Гуманітарні науки. — 2004. — № 2(8). — С. 21.

¹⁴ Онуфрієва Л. А. Дослідження психологічних детермінант розвитку професійної самосвідомості та особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій / Л. А. Онуфрієва // Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. ; за ред. С. Д. Максименка, Н. О. Євдокимової. — Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2013. — Т. 2. — Вип. 10(91). — С. 227–233. — (Серія «Психологічні науки»).

самосвідомість майбутніх фахівців підвищує надійність, стійкість і стабільність цілеспрямованого формування професійної компетентності.

Професійна діяльність базується, як відомо, на професійному й особистісному досвіді, тому оволодіння професією, крім засвоєння певних когнітивних схем, вмінь, систем предметних значень, спеціальних засобів мислення, передбачає глибокі перетворення смислових структур, структур суб'єктивного досвіду. Саме тому, інтеріоризація основних особистісних детермінант дає можливість розвинути професійну компетентність, як компонент професіоналізму майбутнього психолога й елемент успіху в майбутній діяльності.

Висновки

Результати теоретичного аналізу проблеми формування професійної компетентності майбутнього психолога дають можливість стверджувати те, що це питання є недостатньо розкритим щодо специфіки цього процесу, зокрема, визначення чинників її формування й обґрунтування сприятливих умов професійної підготовки. Як показує проведений науково-теоретичний аналіз психологічних досліджень, можна виділити низку психологічних чинників, які продукують формування професійної компетентності майбутнього психолога. В узагальненому вигляді їх можна об'єднати в дві групи: зовнішні (не залежать від майбутнього психолога: професійна освіта, практика, очікування) та внутрішні (внутрішня професійна активність, активність професійної самореалізації, суб'єктність, здібності, інтереси, професійна ідентичність, мотиви тощо). З огляду на вищевикладене, можна зробити висновок, що вивчення основних психологічних чинників формування професійної компетентності є актуальним не тільки для підвищення якості професійної підготовки у майбутніх психологів, а й для їхнього професійного, особистісного розвитку та професійної самореалізації.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні ролі внутрішньої активності самореалізації у формуванні професійної компетентності майбутнього психолога.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К А. Стратегии жизни / К. А. Абульханова-Славская. — М., 1991. — 280 с.
2. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. — 2003. — № 10. — С. 51–55.
3. Дичківський С. І. Неперервна гуманітарна освіта – новий етап педагогічного мислення / С. І Дичківський // Гуманітарні науки. — 2004. — № 2(8). — С. 20–29.
4. Зеер Э. Ф. Психология профессий: учеб. пособие для студ. вузов / Э. Ф. Зеер. — М. : Академический Проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2003. — 336 с.

5. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. — М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. — 42 с.
6. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. — М. — Воронеж, 1996. — 263 с.
7. Ложкін Г. Професійна ідентичність в контексті маргінальної поведінки суб'єкта / Г. Ложкін, Н. Волянчук // Соціальна психологія. — 2008. — № 3. — С. 125–131.
8. Лушин П. В. Психология личностного изменения : монография / П. В. Лушин. — Кировоград : Имекс ЛТД, 2002. — 360 с.
9. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. — М. : Междунар. гуманитарный фонд «Знание», 1996. — 312 с.
10. Мартынова А. В. Факторы, влияющие на формирование профессионального самосознания будущего учителя начальной школы / А. В. Мартынова // Современные проблемы науки и образования. — 2015. — № 5. — С. 132–137.
11. Марусинець М. Прикладні аспекти дослідження професійної ідентичності особистості / М. Марусинець // Соціальна психологія. — 2005. — № 3. — С. 173–178.
12. Митина Л. М. Психология развития конкурентноспособной личности / Л. М. Митина. — Воронеж : МОДЭК, 2002. — 400 с.
13. Міляєва В. Р. Формування фахової компетентності державних службовців у системі підвищення кваліфікації: монографія / В. Р. Міляєва. — Дрогобич: РВВ Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка, 2011. — 298 с.
14. Онуфрієва Л. А. Дослідження психологічних детермінант розвитку професійної самосвідомості та особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій / Л. А. Онуфрієва // Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. ; за ред. С. Д. Максименка, Н. О. Євдокимової. — Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2013. — Т. 2. — Вип. 10(91). — С. 227–233. — (Серія «Психологічні науки»).
15. Ямницький В. М. Психологічні чинники розвитку життєтворчої активності особистості в дорослому віці : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра психол. наук : 19.00.07 / В. М. Ямницький. — К. : Б.в., 2005. — 40 с.

Nataliya Perehonchuk

PSYCHOLOGICAL FACTORS OF FORMATION COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS

All levels transformation of the modern education is directed towards not only high-qualified specialists needed in the labor market, but also towards a person, who is capable to make the most constructive choices and use received knowledge effectively in practice under conditions of various shifting situations in the professional world.

One of the key moments of education modernization is a creation of psychological conditions and efficient ways for the professional competence foundation of the future psychologists due to the current requirements. Professional competence foundation is a dynamic process providing a formation of the professional focus and important features, development of vocational psychophysiological attributes, searching the optimal ways of qualitative and creative execution of important vocational kinds of activity according to individual psychological features of personality.

Psychological determinants represent a special concern for the psychological theory, it directly and indirectly influences on the process of professional competence foundation and self-realization of the future psychologists.

The aim of our research is studying psychological factors of the efficient professional competence foundation of the future psychologists.

In general it could be integrated into two groups: external (not depending on future psychologists: vocational education, practice, expectations) and internal (internal professional activity, professional self-realization activity, subjectivity, abilities, interests, professional identity, motives etc.)

Studying main psychological factors of the professional competence foundation is topical not only for improving a quality of future psychologists' vocational trainings but also for professional, personal development and professional self-realization.